

I després de la sentència, què?

Agustí Pons

*L'*any 1965, Santiago Carrillo, aleshores secretari general del Partit Comunista d'Espanya, va publicar, en l'exili en el qual es veia obligat a viure, un opuscle titulat *Después de Franco, ¿qué?*, que intentava tranquil·litzar l'opinió pública espanyola sobre la situació política que s'obriria a Espanya després de la mort del dictador. Alguns dels més destacats historiadors de la postguerra civil espanyola, com ara Santos Juliá, que acaba de morir, expliquen que ja amb anterioritat Dionisio Ridruejo s'havia fet una pregunta semblant. Altres especialistes adverteixen que les tesis tranquil·litzadores que Carrillo argumentava en el seu escrit reflectien les que mesos abans Fernando Claudín havia exposat davant del Comitè Executiu del PCE i que li havien valgut l'expulsió acusat de revisionista.

Més enllà de les propostes concretes que els escrits de Carrillo i Ridruejo plantejaven, allò que realment constituïa una novetat, sobretot per part del Partit Comunista, era la voluntat d'enfocar els problemes polítics d'Espanya des del realisme i no des d'uns posicionaments doctrinals més o menys

seductors, però que no es corresponien en absolut amb allò que passava a l'interior del país. I, en efecte, mort Franco, només l'enfocament realista dels múltiples problemes a resoldre va permetre que la Transició tirés endavant d'una manera més o menys satisfactòria; i, en tot cas, sense que es produís el bany de sang que, segons Santos Juliá, preveïen, o consideraven probable, algunes ambaixades.

Com en el cas de la mort de Franco, molts ciutadans es preguntaven què passaria després de la sentència del Tribunal Suprem contra els líders independentistes catalans. La resposta ja podem començar a analitzar-la: una reacció airada de bona part de la població independentista —i, en especial, dels més joves— i un augment del sentiment de desafecció respecte a l'Estat espanyol; un sentiment que s'ha traduït en les últimes eleccions —les que han afectat les Corts generals— en un petit, però significatiu, augment del nombre de votants dels partits independentistes. I són els dos partits polítics que assumeixen una visió més radical de la lluita per l'autodeterminació els que han aconseguit millorar els seus resultats.

*Després de la mort de Franco, els problemes que el franquisme havia fet desaparèixer de la superfície van tornar a emergir amb igual o més força que abans. Ja ho havia advertit Manuel Azaña en el seu llibre *La velada en Benicarló*, quan la Guerra Civil seguia devastant el país: “Esta guerra”, escrivia Azaña, “no sirve para nada. Concluida, subsistirán los móviles que la han desencadenado y las cuestiones de orden nacional que se han querido solventar a cañonazos reaparecerán entre los escombros y los montones de muertas, empeoradas por la guerra”. El mateix podria dir-se —sense morts, però sí amb detinguts i exiliats— respecte a la sentència del Suprem. Tal com va passar després de la mort de Franco, la realitat submergida —o que s'intentava submergir— ha tornat a emergir a la superfície amb tota la seva gravetat i amb una virulència fins ara desconeguda.*

Res del que ha passat aquests darrers mesos a Espanya resulta aliè a la situació de Catalunya. I l'intent tant dels governs del PP com del PSOE per reduir el problema de Catalunya a la “malvolença” dels seus presidents —es diguin Pujol, Mas, Puigdemont o Torra— no indica sinó una infantil manera de simplificar el problema, d'amagar el cap sota l'ala, de no reconèixer la gravetat i la complexitat de la situació. Rajoy va xutar la pilota de la

desafecció catalana tan lluny com li va ser possible —ho dèiem en l'anterior comentari editorial d'aquesta Revista— i el PSOE no ha modificat ni un mil·límetre aquesta estratègia. Doncs bé, ara la pilota que Rajoy i els polítics del PP havien passat al Tribunal Constitucional —en connivència amb altres i altes institucions de l'Estat, transparents o opaques— ha tornat al centre del terreny de joc amb una càrrega de plom que dificulta encara més, per si no era prou difícil, no ja el diàleg, sinó l'aproximació entre els dos contendents.

La realitat, tossuda, s'ha encarregat de demostrar que, per més nou Govern espanyol que hi hagi, el conflicte català no començarà a resoldre's fins que les dues parts no s'asseguin a negociar. I que ningú, des de Madrid, o des de Catalunya, no s'enganyi amb un nou exercici de jivarització del problema. De res no servirà fer veure que la dissidència catalana és fruit d'un sol polític, d'uns determinats mitjans de comunicació o d'un determinat model d'escola. El malestar dels catalans envers l'Estat espanyol va molt més enllà del percentatge —fins ara creixent— dels ciutadans que es declaren independentistes: un vuitanta per cent de la població demana una negociació que acabi en una consulta.

El principal obstacle que ha encallat, fins ara, la possibilitat d'una negociació a dues bandes és precisament aquest: que la negociació sigui a dues bandes, d'igual a igual —tot i que una tingui tot el pes de l'Estat al seu costat i l'altra només la tossuda voluntat d'un segment important de la societat, entre el qual, per cert, hi ha els líders d'opinió més influents. Mentre l'Estat espanyol es negui a reconèixer la personalitat nacional de Catalunya, no hi ha solució possible al conflicte. Si la Constitució parla de “nacionalitats”, no hauria de ser tan difícil assumir que no som una autonomia més. Fins i tot podrien buscar-se fórmules jurídiques imaginatives que, tal com va passar al Canadà amb motiu del darrer referèndum d'autodeterminació del Quebec, permetessin que la ciutadania expressés el seu punt de vista sense que el concepte de sobirania resultés un escull jurídic insalvable.

En aquest context, es fa molt difícil no veure en la sentència del Tribunal Suprem un acte de venjança i no de justícia. Aquest punt de vista no tan sols és assumit per la totalitat dels ciutadans que es declaren partidaris de la independència, sinó per molts dels qui, sense defensar aquest posicionament polític, van viure, de prop o de lluny, la jornada de l'1 d'octubre de 2017.

Aquell dia, els serveis de seguretat espanyols van ser burlats per uns ciutadans anònims que van aconseguir comprar, importar i fer arribar als punts de votació centenars d'urnes per poder votar. L'endemà de la votació, el Govern espanyol, en comptes de demanar responsabilitats als comandaments de les institucions que havien fracassat en la seva missió de fer impossible el referèndum, i de procedir als corresponents cessaments, va donar carta blanca a aquests mateixos comandaments per tal que procedissin contra el moviment independentista. Per això, la sensació que la sentència ha estat abusiva ha afectat també la premsa estrangera. Com a exemple, es pot citar el comentari del diari Le Monde, ben poc procliu a les tesis independentistes, que expressava el seu estupor per les penes a les quals han estat condemnats Jordi Sánchez i Jordi Cuixart, els quals, com el diari francès recordava, no exercien, en els moments dels fets que se'ls imputen, cap mena de responsabilitat política. Eren, i són, líders socials que van convocar una manifestació —perfectament legal— que ells mateixos van aturar quan van considerar acomplerts els objectius que la justificaven. La violència sempre és condemnable, però quan els dos líders pacifistes més destacats del moviment independentista han estat condemnats a nou anys de presó per ser capaços d'evitar una nit d'aldarulls i probables violències, no ens han d'estranyar les reaccions airades que s'han produït aquestes darreres setmanes.

Després de la sentència, tal com era de preveure, el conflicte català s'ha agreujat. Mentre els nostres dirigents polítics —els nostres representants, democràticament elegits— continuïn a la presó, la solució sembla molt llunyana. Llibertat per als presos polítics i diàleg entre els dirigents polítics catalans i espanyols. Són les dues demandes que susciten un amplíssim consens en la societat catalana i en la consciència de tots aquells, independentistes o no, espectadors actius o passius de dins o de fora del país, que no es deixen endur per prejudicis històrics o mal dissimulades fòbies contra col·lectius sencers.

Només reconeixent la dimensió real de la irritada dissidència d'una part substantiva de la població catalana serà possible intentar una sortida a l'actual situació. I el primer pas correspon donar-lo al Govern espanyol.